

Vi elsker eksperter!

Det amerikanske valgsystem

00:00:18 VÆRT CATHRINE

Du lytter til "Vi elsker eksperter!" en podcast produceret på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk på Københavns Universitet. Velkommen til Vi elsker eksperter! I dag, så skal vi snakke om det amerikanske valgsystem. Et system, der adskiller sig markant fra vores valgsystem her i Danmark. Selve processen omkring valget strækker sig over længere tid, og så rummer valget også både primærvalg og midtvejsvalg og begreber som valgkredse, delegerede og valgmænd. Vi skal derfor prøve at se, om vi kan gøre både jer og mig selv klogere på den her proces. Mit navn, det er Cathrine og med mig her i studiet, der har jeg dig, Joe Goddard. Velkommen til.

00:01:02 JOSEPH GODDARD

Tak skal du have.

00:01:03 VÆRT CATHRINE

Du er jo lektor i amerikanske studier med fokus på historie, politik og samfundsforhold her på Københavns Universitet. Og derfor så ved du også rigtig meget om det her emne, så vi skal nå både at runde de midtvejsvalg, som netop har været her i november 22. Og så skal vi også måske snakke lidt om det kommende præsidentvalg i 24. Men jeg tænker, vi skal starte et andet sted, fordi hvordan fungerer det her valgsystem overhovedet? Og hvordan er det egentlig stykket sammen? Kunne du måske starte med at give et kort overblik over de vigtigste elementer af valgsystemet? Altså måske sådan en total nybegynderguide til det amerikanske valgsystem.

00:01:46 JOSEPH GODDARD

Ja. Jeg kan starte med at sige, at der er tre forskellige niveauer: det lokale, det statslige og det føderale, så der er sådan tre forskellige niveauer, hvorpå systemet fungerer. Politik er både nationalt og lokalt i omfang. Det er en vigtig ting at tage i betragtning. På det føderale plan er der tre forskellige slags electioner eller valg, som man skal tage hensyn til. Toårige valgperioder for folk fra Kongressen, fra Repræsentanternes Hus. De sidder i to år af gangen, og hvert andet år bliver de så skiftet ud med et nyt hold. Hver repræsentant repræsenterer et distrikt, og den, der vinder flest stemmer i det distrikt, bliver repræsentanten for det distrikt, så det er et "winner takes all"-system. Og så på det præsidentielle niveau, så er det hvert fjerde år, at der er valg til præsidenten. Præsidenten kan sidde to gange, hvis det er det, han vil, så otte år i alt. Men hvert fjerde år er der et præsidentielt eller et *general election*, og så hver sjette år, bliver der valgt en senator med en tredjedel på skift. Hvert andet år bliver en tredjedel af senatorerne skiftet ud, så det vil sige, at de sidder i seks år. Så to, fire og seks år.

00:03:03 VÆRT CATHRINE

Hold da op, det anede jeg ikke.

00:03:05 JOSEPH GODDARD

Så det er sådan lidt mere kompliceret end som så. Og det betyder, at så for hvert andet år i Repræsentanternes Hus bliver alle skiftet ud. Og når jeg siger "skiftet ud", så mener jeg faktisk at de står til genvalg. Det er ganske normalt for repræsentanterne og senatorer, at de bliver genvalgt, og at de ikke bliver skiftet ud. For hver fjerde år bliver præsidenten skiftet ud eller genvalgt. Og for hvert sjette år bliver senatorerne skiftet ud.

00:03:34 VÆRT CATHRINE

Også alle sammen?

00:03:35 JOSEPH GODDARD

Nej, en tredjedel ad gangen.

00:03:36 VÆRT CATHRINE

Jamen, det var en tredjedel ad gangen. Okay.

00:03:37 JOSEPH GODDARD

Ja, så der er altid nogle tilbage, som sidder igennem et valg, så der er nogen grad af kontinuitet i systemet.

00:03:47 VÆRT CATHRINE

Ja okay, interessant.

00:03:49 JOSEPH GODDARD

Men baseret alle sammen på "winner takes all"-systemet, hvor den, der vinder pluraliteten i et distrikt eller en stat, er den, der vinder valget.

00:03:58 VÆRT CATHRINE

Så de har ligesom magten. Enten er det demokraterne eller republikanerne.

00:04:00 JOSEPH GODDARD

Normalt, ja.

00:04:02 VÆRT CATHRINE

Normalt. Kan det også være...? Okay, for det kan ikke være... Det er ligesom enten er det demokratisk eller også republikansk.

00:04:08 JOSEPH GODDARD

Præcis, præcis, men med få undtagelser, som er for udviklede at komme ind på.

00:04:13 VÆRT CATHRINE

Meget sjældne. Ja okay, helt sikkert. Og hvordan vælger man så præsidentkandidater i USA?

00:04:19 JOSEPH GODDARD

Jamen altså, det er egentlig både det, jeg har nævnt på det nationale plan, at man har et stort brug af primærvalg. Så det vil sige, at man både har sådan valg for præsidentkandidaterne og valg for Kongressen og valg for senatorer, men man har også et valg, hvor man vælger, hvem der skal være kandidat til disse poster. De hedder primærvalg, og de blev indført for sådan cirka 100 år siden for at prøve at demokratisere systemet i områder, hvor der måske kun var chance for, at en demokrat eller en republikaner kunne vinde. Så kunne folk have lidt mere styr eller kontrol over, hvem det egentlig var, der blev kandidaten.

00:04:59 VÆRT CATHRINE

Okay, så er der en masse mennesker, der stiller op, og så stemmer folket, eller hvem stemmer så?

00:05:04 JOSEPH GODDARD

Altså, det er sådan lidt indviklet, men altså det er forskelligt fra stat til stat, men folk vælger folk, der er registreret som enten demokrater eller republikanere. Det kommer an på, hvilken stat man har med at gøre. Men jo, i princippet er det alle, der bestemmer.

00:05:27 VÆRT CATHRINE

Okay, fordi ofte så er det jo sådan, at der er to præsidentkandidater, der står enormt fremme i medierne, og det er nærmest kun dem, man hører om. Men er der ikke flere?

00:05:37 JOSEPH GODDARD

Der er langt flere. For eksempel i år er der altså, hvis man... Lige nu har vi ikke så mange kandidater. Vi har kun Trump og så måske DeSantis for republikanerne, som har sådan... Som er i gang med aktivt at *campaign* eller komme i gang med det. Biden forventes også at ville kandidere for en forlængelse af sin valgperiode. Men normalt,

hvis man har en sådan stærk kandidat i et parti eller en stærk siddende præsident, så vil der ikke være meget i form af udfordrere til den præsidentielle eller den kandidat fra eget parti.

00:06:18 VÆRT CATHRINE

Nej, så er der ikke særlig mange, der stiller op.

00:06:20 JOSEPH GODDARD

Så er der ikke særlig mange, men hvis der ikke er én... Så altså for eksempel Biden står sådan nogenlunde okay i meningsmålingerne, lidt svagt. men opfattes som sådan relativt styrket af, at hans parti ikke er et led i et større nederlag i midtvejsvalgene her for nogle måneder siden. Så andre demokratiske kandidater vil være meget forsigtige med at stille op og udfordre ham.

00:06:47 VÆRT CATHRINE

Ja, sådan altså både af respekt, men måske også af sandsynligheden for, at det kan have en effekt.

00:06:51 JOSEPH GODDARD

Præcis. Det kan have en effekt. Eller man vil ikke have en sur genvalgt præsident på sin ryg.

00:06:57 VÆRT CATHRINE

Nej, Det er selvfølgelig rigtigt nok.

00:07:02 JOSEPH GODDARD

Hvorimod hvis der ikke er en... Altså republikanerne sidder i en anden position, fordi de har ikke en oplagt kandidat ud over Trump. Og hvor stærk er Trump egentlig? Og hvor stærk opfattes han af det republikanske parti? Nok lidt svagere, så der er større chancer for, at der kommer udfordrere for hans kandidatur. Ron DeSantis fra Florida er en af dem, som nævnes som en stærk kandidat, som er i gang med at starte sin kampagne op.

00:07:26 VÆRT CATHRINE

Okay, og det kan man godt gøre efter midtvejsvalgene?

00:07:29 JOSEPH GODDARD

Ja efter midtvejsvalgene. Altså man kan godt gøre det før, men det giver bedst mening efter midtvejsvalgene.

00:07:35 VÆRT CATHRINE

Og så sætter man sig ligesom i position til '24.

00:07:37 JOSEPH GODDARD

Man begynder at positionere sig ligesom en hest i en startboks. Der har været op til sådan langt over 10 kandidater fra begge partier, der hvor der har været åbent, hvor der ikke har været en siddende præsident, der skal på valg under sidste valg.

00:07:56 VÆRT CATHRINE

Ja, efter Obama. Da han havde siddet i to perioder eller hvad?

00:07:58 JOSEPH GODDARD

Ja, lige præcis. Der var mange udfordrere.

00:08:02 VÆRT CATHRINE

Så kan man sige... Hvem er det egentlig, der så vælger præsidenten? Altså, der er valg? Men er det egentlig folket, der vælger den siddende præsident?

00:08:11 JOSEPH GODDARD

Det er folket. Det er folket. Men stemmerne opgøres på statsniveau, så det vil sige, man tager ikke alle stemmerne fra hele landet og erklærer, hvem der er vinderen baseret på det. Man erklærer vinderen baseret på, hvem der har vundet flest delegerede til *electoral college* valgmænd, baseret på en stats resultat. Hver stat, deres resultat.

00:08:39 VÆRT CATHRINE

OK, så de delegerede, hvad betyder det?

00:08:43 JOSEPH GODDARD

Det betyder ikke andet i virkeligheden, end at... Er du Trump, og du vinder i Florida, får du alle valgmændene fra Florida, og at de så udpeger Trump som kandidat.

00:08:58 VÆRT CATHRINE

Og så har man ligesom vundet den stat?

00:08:59 JOSEPH GODDARD

Så har man vundet den stat. Og hver stat har et antal delegerede eller afhængigt af, hvor stor dens population er plus to for hver senator. Så det vil sige, og for at sige det på en lidt anden måde, er landet delt op i valgdistrikter for Repræsentanternes Hus, og i snit er der omkring sådan 7-8-900.000 stemmer i hvert distrikt. Hver stat får pladser i Repræsentanternes Hus baseret på deres befolkningsantal, og det svinger fra over 50 i Californien til én i nogle af de mindre befolkede stater. Der bliver valgt 435 repræsentanter på nationalt plan, 100 senatorer plus tre ekstra, så det bliver 100 plus 435 plus tre. Det giver 538, og det er det samme antal, som der er valgmænd til præsidentvalget.

00:10:04 VÆRT CATHRINE

Du har snakket lidt om det her med Repræsentanternes Hus, og der er Senatet, og så er der præsidenten. Hvordan er magtforholdet mellem de tre instanser, kan man sige?

00:10:12 JOSEPH GODDARD

Ja altså de tre... Der er en klar magtdeling. Altså præsidenten repræsenterer den udøvende branche. Det vil sige bureaukratiet og administrationen. Repræsentanternes Hus og Senatet deler magten for at lovgive, og Repræsentanternes Hus er mere fremme i økonomisk politik, Senatet i udenrigspolitik. Der er en magtdeling, som også indbefatter de øverste retter, som vi ikke snakker om i dag, men der er sådan en magtdeling, som forventer, at de forskellige dele af systemet, og især de tre forskellige folkevalgte dele af systemet, arbejder sammen. De samarbejder omkring lovgivning. For eksempel kan en præsident foreslå en lov, som Repræsentanternes Hus eller Senatet kan tage op og diskutere og så stemme om. Og så længe der er flertal fra begge huse, så bliver lovforslaget præsenteret for præsidenten, som så skal skrive under.

00:11:22 VÆRT CATHRINE

Okay, så der skal ligesom være enighed i Repræsentanternes Hus

00:11:24 JOSEPH GODDARD

Der skal være enighed.

00:11:25 VÆRT CATHRINE

Og så sætter præsidenten i virkeligheden bare underskriften eller hvad?

00:11:27 JOSEPH GODDARD

Eller ikke.

00:11:28 VÆRT CATHRINE

Nej, fordi hvor meget magt har præsidenten så?

00:11:31 JOSEPH GODDARD

Præsidenten kan jo *veto*'e, altså har vetoret. Altså han kan simpelthen lade være med at skrive under.

00:11:38 VÆRT CATHRINE
Sker det?

00:11:40 JOSEPH GODDARD
Det sker en gang imellem.

00:11:41 VÆRT CATHRINE
Okay, det gør det simpelthen. At man vælger at sige, det vil jeg ikke, selvom alle de her mennesker i Senatet og Repræsentanternes Hus er blevet enige om det. Og så kan ét menneske vælge at sige, det synes jeg ikke er en god ide.

00:11:52 JOSEPH GODDARD
Det er ét menneske, men det er altså et menneske, som er præsident, ikke, og som er valgt som den eneste repræsentant for hele nationen. Altså en senator repræsenterer en stat og en repræsentant repræsenterer et distrikt, og præsidenten repræsenterer hele landet.

00:12:08 VÆRT CATHRINE
Ja, men er trods alt stadig enten demokratisk eller republikansk. Ikke?

00:12:12 JOSEPH GODDARD
Det er et spørgsmål om, hvordan tredelingen af magten mellem de her er, og hvor meget magt en præsident har. Det er simpelthen meget individuelt, alt afhængigt af, hvordan præsidenten er, og hvor god han er til at processere sin vilje, hvor meget støtte han har i Repræsentanternes Hus eller i Senatet. Altså, der er eksempler på situationer, hvor en præsident har været demokrat, og hvor Repræsentanternes Hus, ligesom nu, er republikansk, og Senatet er demokratisk. Så det vil sige, at regeringerne er delt, og det kan føre til, at det hele sander til. Men mere normalt er det, at der, i hvert fald under overfladen, er en del samarbejde mellem de forskellige instanser. Fordi de skal. Ellers sander regeringens samarbejde til. Det skete sådan til dels under Obama, i slutningen af Obamas præsidentperiode for eksempel.

00:13:20 VÆRT CATHRINE
Hvordan skete det? Altså så satte de sig bare imod alle hans forslag eller hvordan?

00:13:23 JOSEPH GODDARD
Ja, altså præsidenten ved, at han kan ikke få gennemtruffet en lov, så derfor føler han sig nødsaget til at bruge eksisterende lov til at lave dekretter, som så betyder, at han i visse situationer kan forbigå Repræsentanternes Hus og Senatet.

00:13:43 VÆRT CATHRINE
Så der er simpelthen nogle måder, man kan snige sig...

00:13:46 JOSEPH GODDARD
Der er altid... Altså det amerikanske system har en magt-tredeling, men der er spillerum.

00:13:52 VÆRT CATHRINE
Der er ligesom lavet meget strenge regler om, hvordan det skal være, men så er der også nogle måder, hvorpå man kan forbigå de her ting, eller hvordan?

00:13:58 JOSEPH GODDARD
Ja, jo, men det er sådan lidt mere kompliceret. Fordi dengang man skrev forfatningen for 200 år siden, havde man måske ikke helt den samme fornemmelse for, hvor mange regler der skulle være i dag, så man lavede en forfatning

for hele landet baseret på nogle få 1000 år, og man kunne ikke i en landlig situation i en præindustriel tid forudse, hvordan et system skulle kunne fungere i en industriel fremtid med over 300 millioner indbyggere.

00:14:40 VÆRT CATHRINE

Det er måske forståeligt.

00:14:43 JOSEPH GODDARD

Så det vil sige, at man laver en relativt løs tredeling, og det har givet, især de føderale, det vil sige Repræsentanterne Hus og Senatet og præsidenten, en mulighed for at have lidt spillerum simpelthen.

00:15:01 VÆRT CATHRINE

Okay, men så... Hvis jeg lige skal forstå det rigtigt. Hvis en lov skal vedtages i USA, så skal Senatet og Repræsentanternes Hus være enige, og præsidenten skal også give sit samtykke via sin underskrift.

00:15:18 JOSEPH GODDARD

Man kan måske... Jeg ved ikke, om det hjælper, men man kan tænke på, at selve processen for at lave en lov i USA er nogenlunde ligesom den er i Danmark. En lov passerer i Folketinget. Den bliver introduceret, og så kommer den til et udvalg, og så bliver den udformet, og så stemmer hele Folketinget. Og så skal den skrives under. Vist af dronningen?

00:15:44 VÆRT CATHRINE

Det er vist rigtigt, ja.

00:15:45 JOSEPH GODDARD

Ja, i USA, bliver det så præsidenten, der gør det, og i stedet for, at man har ét kammer, Folketinget, har man to kamre, Repræsentanternes Hus og Senatet. Så det er det, der er forskellen.

00:15:52 VÆRT CATHRINE

Okay, det kan man se som kamre. Det giver rigtig god mening. Der er jo virkelig mange ting ved det her amerikanske valgsystem, som virker sådan lidt besynderlige, ikke? Det er også det her, du har sagt med spillerum.

00:16:04 JOSEPH GODDARD

Jeg mener ikke det, at der spilles.

00:16:08 VÆRT CATHRINE

Nej, men det, at der er rum til, at man kan gøre tingene anderledes. Ja, fordi jeg tænker, Trump vandt jo valget i 2016, men han fik ikke flest stemmer.

00:16:20 JOSEPH GODDARD

Nej, og han er ikke den første præsident inden for den sidste generation, som har været i samme situation. Man kan argumentere for en lignende situation under Bush i 2000, men det er simpelthen fordi, at stemmerne ikke opgøres på nationalt plan som jeg sagde i starten, men på statsplan. Og staternes relative indflydelse på et præsidentvalg afhænger af befolkningstallet, dog med nogle undtagelser. Alle stater får plads i Repræsentanternes Hus baseret på deres befolkning og også delegerede i *electoral college* baseret på deres befolkning. I snit giver det sådan lige under en million, cirka 800.000 stemmer, per repræsentant. Men der er en regel, der hedder, at hver stat skal have mindst én repræsentant, så det vil sige, at der er nogle stater, hvor der simpelthen ikke ville være nok stemmer til at få en plads i Repræsentanternes Hus, hvis ikke det var fordi de mindst skal have én. Det er det, det egentlig betyder, at nogle få folkefattige stater, som måske har tre repræsentanter, har en situation, hvor deres valgmænd bliver lidt billigere, set i stemmer. Altså koster det ikke 800.000 stemmer cirka for en plads i Repræsentanternes Hus, men måske en halv million. Og det er den ene ting i det. Den anden ting er, at stemmerne kan være distribueret på en på en meget uhensigtsmæssig måde.

00:18:05 VÆRT CATHRINE

Hvordan det?

00:18:07 JOSEPH GODDARD

Jamen for eksempel er New York og Californien begge meget folkerige stater og begge meget demokratiske. Det vil sige, at stemmerne på demokraterne hober sig op i disse stater. Når man nu har et flertal, så får man ikke mere, hvis man har et stort flertal.

00:18:25 VÆRT CATHRINE

Nej hvor sjovt.

00:18:26 JOSEPH GODDARD

Så det vil sige, at de her store befolkningstunge stater repræsenterer demokraterne på en måske lidt mere uhensigtsmæssig måde. Det betyder så, at småstaterne måske har lidt mere indflydelse.

00:18:40 VÆRT CATHRINE

Det kunne være ret interessant at høre lidt om det forestående valg, fordi hvad er status her efter midtvejsvalget? Kan du fortælle lidt om de? Nu sagde du, at man egentlig godt kan stille op efter midtvejsvalget også, så der kan vel ske en masse stadigvæk.

00:18:58 JOSEPH GODDARD

Ja, der kan ske en masse stadigvæk. Det er stadigvæk lidt usikkert. Og faktisk sådan i forberedelserne til denne podcast kan man sige, at der er sket visse ting. Trump har annonceret sit kandidatur og begyndte at kampagnere på en sådan lidt mere reel måde. Han er erklæret som kandidat. DeSantis på republikanernes side har endnu ikke mig bekendt annonceret sit kandidatur, men kommer nok til at gøre det rimelig snart. Biden har heller ikke sagt, om han stiller op igen.

00:19:31 VÆRT CATHRINE

Okay, det har han simpelthen ikke.

00:19:32 JOSEPH GODDARD

Nej, men det gør han. Altså det ved vi ikke med sikkerhed, men med stor sandsynlighed. Et eller andet sted, så længe det er Trump og Biden, så skal man lige tænke sig om, inden man udfordrer dem inde fra deres eget parti. Så længe at de her to bliver de de sandsynlige kandidater, så suger de al luften ud af det på dette system, og de tager al opmærksomhed.

00:20:02 VÆRT CATHRINE

Ja, al medieomtalen og sådan. Det er klart, så derfor er der nok mange, der er varsomme med at stille op eller hvad?

00:20:09 JOSEPH GODDARD

Lige præcis. lige præcis. Men efter al sandsynlighed kommer der udfordrere til Trump, fordi han opfattes som om, han står relativt svagere, i hvert fald end han gjorde før midtvejsvalgene. De kandidater, som han sponsorerer, det lykkedes dem ikke at blive valgt. I hvert fald ikke alle sammen.

00:20:30 VÆRT CATHRINE

Kandidater, som han sponsorerer, hvad betyder det?

00:20:32 JOSEPH GODDARD

Jamen, det vil sige, at jeg giver min støtte til kandidat X i Arizona for eksempel.

00:20:41 VÆRT CATHRINE

Ja, og de har heller ikke modtaget særligt god opbakning.

00:20:43 JOSEPH GODDARD

Det har de ikke, så det vil sige at hans støtte vurderes som mindre vigtig, end den ville have været for fire år siden. Normalt, hvis der da er noget, der er normalt mere, men normalt går der ikke mere end en måneds eller et par måneders kampagne, før man kan se i primærvalget, at X klarer sig rigtig godt og bliver sandsynligvis kandidaten. Så det er ikke normalt, at man går hele processen ud i spænding fordi hvis man kandiderer, og man kan se, at man ingen chance har, andet end at man kan pisse folk af, så giver man op og giver sin støtte til en anden kandidat.

00:21:28 VÆRT CATHRINE

Okay, ej hvor sjovt. Der har medierne vel også meget at sige, ikke? Hvem de lige giver opmærksomheden, men det er selvfølgelig en helt anden snak. Jeg synes, det har været virkelig interessant at høre. Vi er desværre ved at være ved vejs ende. Hvis man gerne vil vide mere om det her kæmpe emne, som jo er vanvittigt kompliceret, men som vi trods alt er blevet meget klogere på i dag, hvor skal man så starte henne? Har du nogle tips?

00:21:53 JOSEPH GODDARD

Ja, Jeg tror faktisk, at ambassaden har en hjemmeside. Jeg kan prøve at sende et link.

00:21:58 VÆRT CATHRINE

Ja, så kan vi sætte den i bio.

0:22:00 JOSEPH GODDARD

Og nu vil jeg nødig være den, der promoverer mig selv, men...

00:22:04 VÆRT CATHRINE

Det må du meget gerne.

00:22:06 JOSEPH GODDARD

Jeg har lige udgivet, sammen med min kollega Professor Russell Duncan, den her bog "Contemporary United States: Democracy at the Crossroads". Den udkom i november, og der er noget om valgsystemet og det amerikanske samfund, samfundsforhold og politik, så det kunne man bruge.

00:22:22 VÆRT CATHRINE

Super. Det, synes jeg, er nogle rigtig gode anbefalinger. Jamen, så tror jeg egentlig bare, at jeg vil sige tusind tak, fordi du ville være med i dag.

00:22:29 JOSEPH GODDARD

Jamen tak, fordi I ville invitere mig.

00:22:31 VÆRT CATHRINE

Jamen selvfølgelig.

00:22:50 VÆRT CATHRINE

Du lyttede til "Vi elsker eksperter!", en podcast produceret på Institut for Engelsk, Germansk og Romansk på Københavns Universitet.